

Innovatsioon Riigikogus

Riigikogu arutas 21. mail olulise tähtsusega riikliku küsimusena innovatsiooniteematikat. Kuivõrd arutelu oli ette valmistanud peaaesjalikult majanduskomisjon, lähtus arutelu esmajoones majandusarengu vaatevinklist.

Põhiettekannetega esinesid koosolekul majanduskomisjoni esimees Urmas Klaas, Eesti Teadus- ja Arendusnõukogu liige Linnar Viik ning majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts.

Klaas tegi kokkuvõtte kaheksast parlamentaarsest kuulamisest, mille majanduskomisjon oli aruteluks valmistudes läbi viinud – neist kaks toimusid koostöös Riigikogu kultuurikomisjoniga. Inimestele, kes ühelegi innovatsiooniteemat puudutavale konverentsile sattunud, ei olnud selles ilmselt kuigi palju uut. Probleemideks on vähene koostöö, seda nii ettevõtjate vahel, firmade ja ülikoolide vahel, kui ka ülikoolide seas omavahel. Eri kõrgkoolides on palju dubleerimist, samas on nende tase pahasti väga erinev. Rohkem oleks vaja doktorikraadiga inimesi. Kitsaskohaks on ka reaalinete ebapopulaarsus koolides, rohkem tuleks juba maast-madalast kasvatada inimestes ettevõtlikkust. Samas tuleb aga märkida, et praegune majanduskeskkond toetab innovatsiooni, sundides ettevõtjaid uuendusi otsima ja ellu viima.

Riigi ülesandeks on Klaasi sõnul „luua ja hoida vajalikku keskkonda seaduste, soodsa maksupoliitika, arenenud infrastruktuuri ja sotsiaalsete väärtuste arendamise kaudu”. Riik peaks panustama põhiväärtustele nagu haridus, ettevõtlikkus, usaldus, vabadus, kaasatus.

Linnar Viik võttis vaatluse alla innovatsioonisüsteemi sotsiaalsed ja kultuurilised aspektid. Ta leidis, et Eesti-taolise väikeriigi jaoks on oluline Euroopas kerkiv diskussioon

Väikeriigi teadlase roll olla šamaan ja seletada maailmateaduse tipptasandil toimuvat kohalikus kontekstis, kohalikus keeles ning anda seda teadmist edasi põlvest põlve, tagades nende teadmiste rakendatavuse.

teadmiste vabast liikumisest. „Kui väliskaubanduse bilansi seisukohalt on edukas riik, kes ekspordib enam kui ta impordib, siis teadmistepõhise majanduse seisukohalt on edukas riik, kes suudab maailmas loodud teadmisi võimalikult edukalt importida, need kasutusele võtta, nendele oma maal rakendus leida ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide sisemistes protsessides, aga ka luua nende põhjal järgmisel kvalitatiivsel tasemel olevaid tooteid-teenuseid eksporditurgude tarbeks,” lausus Viik.

Viik tõi näite, kuidas Tartu ettevõtjad esmaspäeva hommikul enne kukke ja koitu suuna Tallinna poole võtavad, et Stockholmisse lennukile jõuda, sest nendele vajalikku tippteadmist saab just sealt, mitte kodulinna ülikoolist. Ei saagi ju nõuda, et ühe väikeriigi ülikool omaks maailmatasemel teavet kõigis valdkondades, mis naabruses asuvatele ettevõtjatele vajalikuks võivad osutuda. Viik tsiteeris akadeemik Mart Saarmat, kelle sõnul on väikeriigi teadlase roll olla šamaan ja seletada maailmateaduse tipptasandil toimuvat kohalikus kontekstis, kohalikus keeles ning anda seda teadmist edasi põlvest põlve, tagades nende teadmiste rakendatavuse.

„See valik n-ö šamaaniühiskonna ehk kõiki valdkondi katva, kuid mitte eriti särava teadus- ja tehnoloogiamailma ning tööpoolest särava tehnoloogiamailma vahel on üks valusamaid valikuid, mida me peame tegema,” leidis Riigikogu liige Marek Strandberg. „Seda valikut oleks meil lihtsam teha, kui meil oleksid mingid ressursid. Praegu me loodame selle peale, et kui me teeme selle valiku, siis kunagi tekivad ressursid.” Ja tõenäoliselt ei üllata ainsatki poliitika-huvilist Strandbergi veendumus, et neid ressursse saaks kokku hoida eeskätt energia- ja tehnoloogia ümber korraldamise teel.

Mitmetest ettekandest jäi kõlama mõte, et innovatsioon ei tohiks olla vaid ühe ministriumini vedada, vaid sellest peaks läbi imbunud olema kõik avaliku sektori struktuurid. Viigi meelest võiks iga seaduseelnõu juurde lisaks rahandusministriumini

Juhan Parts andis ülevaate innovatsioonipoliitika hetkeseisust ja tulevikuplaanidest.

Eesti riigil, kus on umbes sama palju elanikke kui Swedbankil kolmes Balti riigis kliente, on igal ministriumil ja ametil oma teenusteportaal, mis oma välimusest, kasutajaloogikalt ega ka sõnakasutuselt absoluutselt ei sarnane.

kulude hinnangule kuuluda ka „hinnang innovatsioonile, mõjukusele, kas ja mil viisil see seaduseelnõu muudab kas sotsiaalkultuurilisi nähtusi või mõjutab innovaatilisust meie ümber”.

Riigikogu liige Hannes Astok rõhutas samuti haldusinnovatsiooni olulisust. „Kas te kujutaksite ette, et Swedbanki igal piirkondlikul osakonnal Eestis oleks oma Interneti-pank, mis oma välimusest ega sisult karvavõrdki ei sarnaneks naabrite omaga?” küsis ta ja vastas ise: „Ilmselt te ei kujuta seda ette. Aga Eesti riigil, kus on umbes sama palju elanikke kui Swedbankil kolmes Balti riigis kliente, on igal ministriumil ja ametil oma teenusteportaal, mis oma välimusest, kasutajaloogikalt ega ka sõnakasutuselt absoluutselt ei sarnane.”

Juhan Parts andis oma ettekandega ülevaate innovatsioonisüsteemi hetkeolukorrast ja tulevikuväljavaadetest. Kulutused teadus- ja arendustegevusele (T&A) moodustasid 2008. aastal 1,14% sisemajanduse kogutoodangust. „Konservatiivselt hinnates tuleb siiski tõdeda, et me oleme väga kaugel 3% eesmärgist 2014. aastal,” nentis Parts. Samas on oluliselt kasvanud erasektori panus. Kui 1998. aastal moodustas erasektori kulutuste osakaal T&A kulutustest 19,7%, siis 2007. aastal oli see tõusnud 47,2%-le. Euroopa hea praktika oleks erasektori kahe kolmandikuline panus, millele lisandub kolmandik maksumaksja raha.

Rahvusvaheliste hinnangute põhjal on eestlased kõige kiiremalt kõrgema liiga poole liikujad Kesk- ja Ida-Euroopas. „Teiste riikide hulgas paistame välja just oma kõrge haridustasemega tööjõu poolest ning kõrge investeringute kasvuga,” sõnas Parts. „PISA uuring kinnitab arusaama, et Eesti lapsed on ühed andekamad maailmas. See-ega, meil on olemas tõsised eeldused, mille peale pikka arengut ehitada.” »

LINNAR VIK: VÄIKESAARTE INNOVAATILISUS HÄMMASTAB

Lääne-Eesti väikesaarte innovaatilisus on meid Eesti ajaloole tagasi vaadates jahmatama pannud. Lääne-Eestis võeti Eestis esimesena kasutusele külmutuskapid. Neid tunti küll jääkeldrite nime all, aga need täitsid oma funktsiooni väga hästi. Nende levik Lääne-Eesti piirialadelt Eesti sisealadele võttis aega sadakond aastat.

Naistekingad võeti kasutusele esimesena saartel, kohv, mantelkorsten, pesumasin oma kunagises vanas tähenduses – need kõik on midagi sellist, mille peale muidugi ei tulnud esimesena inimesed Muhus, Hiiumaal ja Saaremaal, kuid olles liikunud, olles avatud ja olles toona kasutanud ideede vaba liikumise võimalusena mereteed, tulid meie saarlased koos uute mõtete ja ideedega koju tagasi ning võtsid need kasutusse.

See, et nad ise mantelkorstnat välja ei mõelnud, ei tähendanud seda, et nad ei suutnud Hiiumaal oma elu selle kasutuselevõtu järel paremaks muuta. Vastupidi, nad suutsid pikka aega olla konkurentsieelises paljude muude piirkondade talude ja kogukondade ees. Innovatsioon on tegusõna. See sõna väljendab tegutsemist, mitte staatilist olekut.

Linnar Viik keskendus innovatsioonisüsteemi sotsiaalsetele ja kultuurilistele aspektidele.

Nõrkusena tõi ta välja ettevõtete vähese aktiivsuse intellektuaalomandi kaitsmise vallas, mis viitab kasutatavate ärimudelite lihtsusele, omatoodete vähesusele, tootmise tehnoloogilisele kasutusele võtjale, mitte loojale. Sellega omakorda kaasneb madal kõrgtehnoloogiline eksport ja uute toodete müügil saadava tulu vähesus. „Ainult siis, kui väärtustame ühiskonnas uute võimaluste otsimist ja katsetamist, isegi eksimise hinnaga, ning järjepidevat tööd julgete ideede elluviimisel, saame näha uute Eesti majandusvedurite tekkimist,“ leidis Parts.

Parts rõhutas ka vajadust Euroopa struktuurifondide vahendite rakendamise kavade ümber hinnata arvestades täielikult muutunud majandusolukorda: „Me oleme esitanud oma ettepanekud, et suurendada innovatsiooniinvesteeringuid veel ligi 1,5 miljardi krooni ulatuses.“ Lisavahendid

jaguneks nelja valdkonna vahel. Esmatähtsaks loeb Parts praeguste ettevõtete aitamise ümberstruktureerimist ning muutunud olukorras konkurentsieelise leidmist. Sel eesmärgil on tehtud ettepanek suurendada tehnoloogiainvesteeringute programmi 400 miljoni krooni võrra.

Teiseks suunaks on ettevõtete toetuse suurendamise võimekuse toetamine. Sel eesmärgil soovib majandus- ja kommunikatsiooniministeerium suurendada ka teadus- ja arendusprojektide programmi mahutu 400 miljoni krooni võrra.

Kolmandaks peab Parts tähtsaks võimet tugevdada uute strateegiliste arengusuundade nagu energeetika rakendusvõimet uute strateegiliste ülikoolide ja ettevõtete vaheliste tehnoloogiaarenduskeskuste loomise kaudu. Kuigi lähiaastail liigub tehnoloogiaarenduskeskustesse ligi miljard

krooni, peab Parts vajalikuks ka seda programmi lähiaastatel vähemalt 200 miljoni lisakrooni võrra suurendada.

Neljandaks valdkonnaks ontulevikukasv, mis nõuab eelkõige uute ambitsioonikate ideede elluviimist. Sellele kaasa aitamiseks on välja töötatud Noorte Innovaatiliste Ettevõtete toetuskeem, mis arvestab hea idee elutsükli mõttest maailma muutva tooteni kasvamiseni. Selle programmi toetuseks taotleb ministeerium 500 miljonit krooni. Prognoosi kohaselt peaks see summa looma järgneva kümneni jooksul tuhandeid kõrget lisandväärtust loovaid töökohti ning sadu teadmumahukaid, ainult ekspordile suunatud ettevõtteid.

Parts tõi välja ka vajaduse tõsta Eesti atraktiivsust kõrget lisandväärtust loovate teadmusel põhinevate välisinvesteeringute jaoks.